

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair, que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

El rector Jeroni Gallart

A la parròquia de Fals, de rectors n'hi ha hagut un munt, però la majoria hi han passat sense massa pena ni glòria. A finals del segle 16è, sí que n'hi va haver un que va ser un personatge destacable; mossèn Jeroni Casafranca, àlies Gallart.

Era fill de Joan Casafranca, àlies Gallart, un cotoner i mercader de Manresa, i Magdalena. El seu avi havia vingut de França, d'un poble del bisbat de Lescar, i es deia Gallart Casafranca, la qual cosa va fer que tota la família fos coneguda amb aquest sobrenom. Els Casafranca es van dedicar als negocis amb èxit i van amassar una bona fortuna. El fill gran, el Miquel, va heretar la botiga, mentre que el Jeroni es va decantar cap a la religió. La vocació potser se li va desvetllar a causa de la influència del seu oncle Antoni Casafranca, que va ser beneficiat de la Seu i rector de Castellgalí i Castellfollit. Per altra part, el seu germà Joan Magí va esdevenir rector de Súrria i la seva germana Cecília es va fer monja i va ingressar al convent de Santa Clara.

Un cop un fill de casa bona acabava els estudis de capellà, els pares procuraven trobar-li ocupació en una parròquia adequada al seu status, fent servir influències de tota mena. Una parròquia adequada era aquella que

generava rendes elevades, que permetien al rector portar una vida regalada i acumular uns bons estalvis, cabals que al final de la vida del rector anaven a parar a la casa paterna. El manteniment del culte anava a càrrec dels feligresos mentre que les rendes de la parròquia eren per la persona del rector. El fet que el Jeroni ocupés el càrrec de rector de Fals es un indicador de la bona situació econòmica del poble en aquella època.

Es pot avaluar la riquesa generada en el terme a partir de les rendes que percebia el rector en concepte de delmes i primícies. Era habitual que el rector no s'ocupés personalment de cobrar als propietaris, sinó que arrendava les rendes, de caràcter variable, per un preu fet. El 1593 Jeroni Gallart va arrendar al seu nebot Antoni Gallart, àlies Rechs, els fruits de la parròquia durant quatre anys per 260 lliures en total, i el 1610 ho va fer a Joan Marquès, un sacerdot de Manresa, per tres anys i 450 lliures. El 1607, Joan Monjo i Maurici Coma, uns blanquers de Manresa, li van donar 270 lliures per l'arrendament d'un any. Com que aquell any es casava l'Elisabet, filla del seu germà Miquel, el Jeroni va donar les 270 lliures per complementar el dot de la neboda.

El mossèn de Fals era un rector absentista; solia fer vida a Manresa i delegava en un vicari la cura dels afers espirituals de la seva parròquia. Ell es dedicava als nego-

cis; així per exemple, el 1590 va comprar a carta de gràcia per 60 lliures una vinya pertanyent al mas Pla de Manresa, i el 1610 va comprar a carta de gràcia per 200 lliures un camp, plantat amb moltes moreres, al lloc dit els Cigalons de Manresa. El 1614 va recuperar els diners de l'empenyorament.

El 1606 va fer uns tractes amb l'amo del mas Massana, perquè aquest, a canvi de certes compensacions, li concedís el dret de utilitzar l'aigua del torrent que baixava de les seves terres del mas Perera per regar les Feixes del Rector, i per fer gel per omplir el pou de glaç que el rector havia fet construir poc abans en aquell indret obagós. El rector volia el gel pel seu propi ús, però també per vendre'n a la veïna ciutat de Manresa, on era molt sol·licitat. També va aconseguir que el Massana li cedís 5 quarteres de terra pertanyents al mas Font, que eren de bosc i s'havien d'artigar. Se suposa que el rector va encarregar la dura tasca a un dels seus mossos. Finalment, el rector i l'amo Massana van acordar fer una permuta, durant 10 anys, entre una de les feixes de la parròquia, situada a baix, al costat del "Gorch del Sirc", i ... cinc canas de terra de la costa que esta sota la rectoria a la part de tremuntana, prenent del single de rocha y en avall, comensant des de la paret de la torra fins a la capella del roser de la iglesia de Fals, per a que lo dit temps puga dit senyor rector sembrar en aquella lo que li apparexera y plantar arbres a ell ben vistos...

Aquesta franja de terra de cinc canes d'amplada, adossada a la paret de l'església pel cantó nord, actualment no existeix a causa del procés d'erosió que afecta aquella part, erosió que amenaça la integritat dels edificis de la Torra vella i l'església.

El 20 de setembre de 1620 va fer testament el rector Jeroni Gallart. Va deixar 10 sous a cada un dels altars de l'església, que llavors estaven dedicats a Sant Vicenç, Sant Joan i el Roser. Va manar que els seus successors, fins a la quarta generació, li fessin dir una missa de 10 sous, un cop a l'any, el dia del seu òbit. Va fer hereu al Miquel i va deixar 400 lliures a cada una de les tres nebodes.

Va morir el 17 de setembre de 1629, i com que el seu germà Miquel l'havia premort, va ser la seva neboda Anna qui va ser beneficiària de l'herència. El 22 de juliol de 1630, la neboda va pujar amb un notari a Fals, a fi i efecte de prendre inventari dels béns del mossèn.

És prou interessant la relació de la roba, els mobles i els objectes del difunt, però no es possible transcriure-la completa per manca d'espai. Ens centrarem, doncs, en alguns aspectes puntuals. Primerament el contingut de la golfa de la rectoria, que era on s'emmagatzemava el gra i els llegums. El notari que va fer l'inventari va anotar les següents quantitats:

66 quarteres de blat segolós, 65 de forment, 18 de blat espeltós, 40 de civada, 10 d'ordi, 4 de mestall i 10 de mill. En total 213 quarteres de gra. Per calcular el valor amb exactitud caldria saber els preus del mercat de Manresa d'aquell mes d'agost, però es podria fer un capmàs i posar un preu de 30 sous/quartera. En tal cas el valor dels cereals seria de 320 lliures, una petita fortuna.

A més a més, el difunt va deixar 300 lliures en metàl·lic, més 30 deixades al mas Montconill i 30 deixades al mas Oms.

De vi tampoc anava curt; al seu celler hi tenia cinc bótes de tres càrregues i tres carretells petits, més una bóta de deu càrregues que li guardaven al mas Massana, i una altra de tres càrregues dipositada al Molí de Fals.

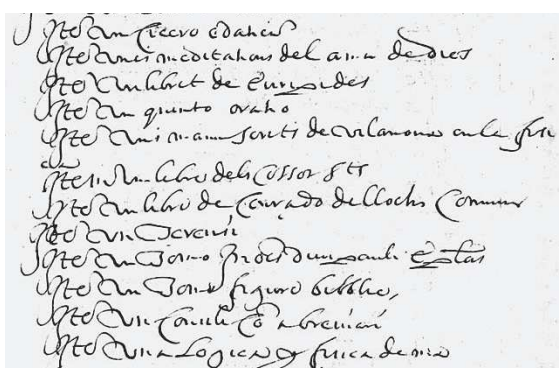
El senyor rector gastava roba de qualitat i dormia en un llit esplèndid; cobrellit de cotonina blava amb flocadures i cortines, sobrecel i davant del llit del mateix material.

La rectoria constava de diversos espais; l'entrada, el celler, l'estable, la sala, la cuina, la cambra de la majordoma, la cambra del mossò, la cambra del vicari, la cambra de la sala, on dormia el rector, l'estudi, i la golfa. La torre vella servia de quarto dels mals endreços; a dins hi van trobar cinc gerres plenes d'oli i olives salades, una escala de fusta, dos carretells de vi blanc i un de vinagre.

En l'apartat d'objectes curiosos tenim; un alambí d'aram, un pedrenyal de roda, una espasa sense beina, una caixa de pastor, i cinc quadres d'ermitans pintats a l'oli.

El més interessant però, és un bagul de cuir on hi havia els llibres del difunt. Hi havia la quantitat increïble de 142 llibres. Un llibre en aquell temps no era com ara, era un objecte preciós i molt car. Que mossèn Gallart tingués tal biblioteca significa que era molt ric i molt culte. La llista dels títols és massa llarga per transcriure-la i molts dels autors són perfectament desconeguts per nosaltres. Predomina naturalment la temàtica religiosa, però hi ha una bona representació dels clàssics llatins i grecs. Entre els títols destaquem una Física d'Aristòtil, una "Ars Magna" de Raimon Llull, una "Història dels Comtes de Barcelona", una Gramàtica de Vinyes, una Història de Sant Ignasi, i els Comentaris de Cèsar. Alguns dels autors són Eurípides, Erasme, Lluís Vives, Quintilià, Ciceró, San Tomàs de Aquino, Petro Lombardo, Durandó, Gibraldo,...

Els testimonis de l'inventari són destacables; Bernat Fontanet, ecònom de la parròquia de Fals, Pere Campserver, estudiant en arts, natural de Fals. També, Joan Quadrada, barceloní, auditor en gramàtica i Joan Trinca, àlies Gras, treballador natural del regne de França, ambdós habitants a la rectoria. Només hi faltava la majordoma!

Fragment de l'inventari de llibres